

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 12.5.2004
KOM(2004) 374 galīgā versija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Baltā grāmata par vispārējas nozīmes pakalpojumiem

SATURS

1.	Ievads	3
2.	Valsts iestāžu kopīgā atbildība Savienībā	4
2.1.	Eiropas modeļa būtiska sastāvdaļa	4
2.2.	Valsts iestāžu atbildība	5
2.3.	Savienības un tās dalībvalstu kopīgā atbildība	5
3.	Komisijas nostājas pamatprincipi	6
3.1.	Valsts varas iestāžu darba tuvināšana pilsoņiem	6
3.2.	Sabiedrisko pakalpojumu mērķu sasniegšana brīvā tirgus konkurences apstākļos	7
3.3.	Kohēzijas un vispārējas pieejamības nodrošināšana	7
3.4.	Augsta līmeņa kvalitātes, drošības un aizsardzības saglabāšana	8
3.5.	Patērētāju un lietotāju tiesību aizsardzība	9
3.6.	Izpildījuma kontrole un novērtēšana	9
3.7.	Pakalpojumu un situāciju dažādības respektēšana	9
3.8.	Pārredzamības veicināšana	10
3.9.	Juridiskas noteiktības nodrošināšana	10
4.	Jaunas vadlīnijas saskaņotai politikai	11
4.1.	Atšķirību ievērošana vienotā sistēmā	11
4.2.	Sabiedrisko pakalpojumu saistību kompensācijas juridiskās bāzes precizēšana un vienkāršošana	12
4.3.	Skaidras un pārredzamas struktūras nodrošināšana to uzņēmumu izvēlei, kam tiks uzticēta vispārējas nozīmes pakalpojumu sniegšana	14
4.4.	Pilnīga sociālo un medicīnas pakalpojumu visaptverošās nozīmes atzīšana	15
4.5.	Rezultātu un izpildījuma novērtēšana	18
4.6.	Sektorpolitikas pārskatīšana	19
4.7.	Iekšpolitikas atspoguļojums starptautiskās tirdzniecības politikā	20
4.8.	Sadarbības attīstība vispārējas nozīmes pakalpojumu veicināšanā	21

PIELIKUMS

1. IEVADS

Eiropas Savienības loma vispārējas nozīmes pakalpojumu¹ nākotnes modeļa veidošanā pēdējo gadu laikā bijusi viena no galvenajām debašu tēmām, runājot par Eiropas sabiedrības modeli. Atzīstot labi funkcionējošu, sasniedzamu, pieejamu un kvalitatīvu vispārējo pakalpojumu lielo nozīmi Eiropas pilsoņu dzīves kvalitātes un Eiropas uzņēmumu vides un konkurētspējas nodrošināšanā, Eiropas Komisija ir pieņēmusi *Zaļo grāmatu* par vispārējas nozīmes pakalpojumiem², uzsākot plašu publisku konsultāciju procesu par to, kā labāk veicināt augstas kvalitātes vispārējas nozīmes pakalpojumu sniegšanu Eiropas Savienībā. *Zaļā grāmata* aicināja izteikt viedokļus par Eiropas Savienības vispārējo lomu sabiedrisko pakalpojumu mērķu definēšanā, kas jāveic vispārējas nozīmes pakalpojumu sniedzējiem, un par veidu, kā šie pakalpojumi tiek organizēti, finansēti un novērtēti.

Zaļās grāmatas ierosinātā apspriešana izraisīja ievērojamu interesi, un to atzinīgi novērtēja daudzas ieinteresētās puses. Komisija saņēma gandrīz 300 ierosinājumus no visdažādākajiem respondentiem, tostarp daudzām dalībvalstīm³. Komisijas speciālisti ir sagatavojuši ziņojumu par sabiedrisko apspriešanu, kurā tiek analizēti iesniegtie priekšlikumi un kas kalpo kā pamatojums šai *Baltajai grāmatai*⁴.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta 2004. gada 14. janvāra rezolūcijā par *Zaļo grāmatu* izteikto lūgumu⁵ Komisija šajā *Baltajā grāmatai* izdara secinājumus par apspriešanas rezultātiem.

Eiropas Ekonomisko un sociālo lietu komiteja⁶ un Reģionu komiteja⁷ arī ir apspriedušas *Zaļās grāmatas* ierosinātos jautājumus un izteikušas savus atzinumus.

Turklāt vispārējas nozīmes pakalpojumi izraisīja spraigas debates Konvencijā par Eiropas nākotni.

Visbeidzot, Eiropas Tiesa arī ir izskatījusi dažādus jautājumus saistībā ar vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumiem, it īpaši attiecībā uz to finansējumu, un iesniegusi orientējošu lēmumu par sabiedrisko pakalpojumu kompensāciju⁸.

Debatēs atklājās ievērojamas viedokļu un pieeju atšķirības. Neskatoties uz to, šķiet, radies kopējs viedoklis par nepieciešamību nodrošināt harmonisku tirgus mehānismu un sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu kombināciju. Vispārējas nozīmes

¹ Sk. definīciju 1. pielikuma nozīmē

² KOM (2003) 270, 21.5.2003

³ Pilns ieguldījumu saraksts pieejams Komisijas interneta mājaslapā: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/service_general_interest/comments/public_en.htm

⁴ Ziņojums par sabiedriskajām konsultācijām par *Zaļo grāmatu* par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, Komisijas Personāla Darba Ziņojums, SEK(2004) 326, 15.03.2004, pieejams: http://europa.eu.int/comm/secretariat_general/service_general_interest

⁵ Eiropas Parlamenta rezolūcija par *Zaļo grāmatu* par Vispārējas nozīmes pakalpojumiem, 14.01.2004., (T5-0018/2004)

⁶ Viedoklis par *Zaļo grāmatu* par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, ESK 1607/2003, 11.12.2003

⁷ Reģionālās komitejas viedoklis, kas izteikts 2003. gada 20. novembrī, par *Zaļo grāmatu* par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, RK 149/2003 galīgā versija

⁸ 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā C-280/00 *Altmark Trans*

pakalpojumi un to sniegšanas konteksts, tostarp pašā Eiropas Savienībā, nepārtraukti attīstās un turpinās attīstīties. Iesniedzot šo *Balto grāmatu*, Komisija nevēlas pielikt punktu apspriešanai, kas norisinās Eiropas līmenī. Tās mērķis ir dot ieguldījumu diskusijas turpinājumā un attīstībā, definējot Savienības lomu un struktūru, kas ļautu šiem pakalpojumiem funkcionēt atbilstoši prasībām.

Šī *Baltā grāmata* definē Komisijas pieeju Eiropas Savienības pozitīvās lomas attīstībā, nostiprinot augstas kvalitātes vispārējas nozīmes pakalpojumu attīstību, un prezentē galvenos stratēģijas elementus, kuru mērķis ir nodrošināt visu Savienības pilsoņu un uzņēmumu pieeju augstas kvalitātes pakalpojumiem par pieejamu cenu. Dokumenta uzmanības centrā ir tikai daži galvenie apspriežamie jautājumi, jo būtu neiespējami izskatīt visus publisko konsultāciju laikā izvirzītos jautājumus. Specifiskāki jautājumi tiks apspriesti atbilstošās politikas kontekstā.

2. VALSTS IESTĀŽU DALĪTĀ ATBILDĪBA SAVIENĪBĀ

Zaļās grāmatas sabiedriskā apspriešana parādījusi, ka augstas kvalitātes vispārējas nozīmes pakalpojumu nozīmība Eiropas sabiedrībai tiek plaši atzīta. Uzdevumu un pilnvaru sadalījums starp Savienību un tās dalībvalstīm nosaka Savienības un tās dalībvalstu dalīto atbildību, bet detalizēta sniedzamo pakalpojumu definēšana un to sniegšana paliek dalībvalstu atbildības jomā.

2.1. Eiropas modeļa būtiska sastāvdaļa

Zaļās grāmatas apspriešana ir pārliecinoši pierādījusi, ka vispārējas nozīmes pakalpojumi ir svarīgi kā viens no Eiropas sabiedrības modeļa pīlāriem. Neskatoties uz brīžiem būtiskajām atšķirībām apspriešanās dalībnieku uzskatos un viedokļos, konsultācijas parādīja, ka pastāv liela vienprātība par nepieciešamību nodrošināt augstas kvalitātes vispārējus pakalpojumus par pieņemamu cenu visiem Eiropas Savienības pilsoņiem un uzņēmumiem. Tās arī apliecināja, ka Savienībā eksistē vienots priekšstats par vispārējiem pakalpojumiem. Šis priekšstats atspoguļo Kopienas vērtības un mērķus un ir balstīts uz kopīgiem elementiem, tostarp: universāli pakalpojumi, nepārtrauktība, pakalpojumu kvalitāte, pieejama cena, kā arī lietotāju un patērētāju aizsardzība.

Vispārēji pakalpojumi Savienībā saglabā savu nozīmību, lai nodrošinātu sociālo un teritoriālo kohēziju un Eiropas ekonomikas konkurētspēju. Pilsoņi un uzņēmumi pamatoti vēlas iespēju saņemt augstas kvalitātes vispārējos pakalpojumus par pieejamu cenu visā Eiropas Savienībā. Savienības pilsoņiem šāda iespēja ir būtiska Eiropas pilsonības sastāvdaļa, kas nepieciešama, lai pilnībā baudītu to pamattiesības. Uzņēmumiem augstas kvalitātes vispārējo pakalpojumu pieejamība ir konkurētspējīgas biznesa vides neatņemama sastāvdaļa. Tādēļ augstas kvalitātes, pieejamu vispārējo pakalpojumu sniegšana par pieejamu cenu ir svarīgs nosacījums Savienības stratēģiskā mērķa sasniegšanā “kļūt par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstītu tautsaimniecību pasaulē ar ilgtspējīgu ekonomisku attīstību, vairāk un labākām darbavietām un lielāko sociālo kohēziju”⁹.

⁹ Lisabonas Eiropas Padomes prezidentūras secinājumu, kas izdarīti 2000. gada 23. un 24. martā, 5. paragrāfs. Sk. sīkāk http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/intro_en.html

Kā Komisija uzsvērusi *Zaļajā grāmatā*, vispārējie pakalpojumi ir palīdzējuši sasniegt Savienības mērķus daudzās Kopienas politikas jomās. Tai pat laikā Kopienas politika ir devusi nozīmīgu ieguldījumu vairāku vispārējo pakalpojumu veidu kvalitātē, izvēles dažādībā un efektivitātē.

Saskaņā ar Līguma¹⁰ 16. panta un Pamattiesību hartas¹¹ 36. pantu Komisija ir gatava pilnībā rēķināties ar vispārējo pakalpojumu īpašo lomu tās kompetencē esošajās politikas jomās un pasākumos. Tās mērķis būs turpināt Eiropas Savienības pozitīvo ieguldījumu vispārējo pakalpojumu attīstībā, jo tā ir Eiropas modeļa sastāvdaļa, tomēr respektējot tradīciju, struktūru un situāciju atšķirību dalībvalstīs. Saskaņā ar efektīvākas regulēšanas principiem¹² šī mērķa sasniegšanai palīdzēs iepriekšējs liela mēroga iniciatīvu novērtējums¹³, kā arī regulāra attiecīgās Kopienas politikas izvērtēšana.

Šajā Savienības attīstībai kritiski svarīgajā brīdī īpaša uzmanība būs jāpievērš procesiem jaunajās dalībvalstīs un to īpašajām vajadzībām, kas galvenokārt izriet no to ekonomikas pārveides pēdējo divu desmitgažu laikā.

2.2. Valsts iestāžu atbildība

Lai gan vispārējo pakalpojumu sniegšanu var organizēt sadarbībā ar privāto sektoru vai uzticēt privātiem vai valsts uzņēmumiem, komunālo pakalpojumu obligāto prasību un uzdevumu noteikšana atbilstošā līmenī paliek valsts iestāžu kompetencē. Attiecīgās valsts iestādes ir arī atbildīgas par tirgus regulēšanu, un tām jānodrošina, ka operatori veic tiem uzticētos komunālo pakalpojumu uzdevumus.

Konsultācijās par *Zaļo grāmatu* uzsvērts, ka konkurējoša iekšējā tirgus ietvaros atbilstošajām valsts iestādēm jāsiglabā pilnvaras nodrošināt efektīvu valsts politikas noteikto mērķu īstenošanu un demokrātisko izvēles tiesību respektēšanu, tostarp attiecībā uz kvalitātes līmeni un no tā izrietošajām cenām. Atbilstošajām valsts iestādēm nepieciešami adekvāti instrumenti un zināšanas. Spēkā esošie Kopienas noteikumi par atsevišķu sektoru darbību nosaka īpašus juridiskus instrumentus un pilnvaras, kas ļauj dalībvalstu iestādēm īstenot valsts politikas mērķus. Dalībvalstīm galvenokārt jāpievērš uzmanība arvien sarežģītākajiem regulējošo iestāžu uzdevumiem un jāapgādā tās ar visiem nepieciešamajiem instrumentiem un resursiem.

2.3. Savienības un tās dalībvalstu kopīgā atbildība

Zaļajā grāmatā Komisija jau paziņojusi, ka Līgums sniedz Kopienai visus nepieciešamos līdzekļus, lai patērētājus Eiropas Savienībā nodrošinātu ar augstas

¹⁰ 16. pantā teikts: “Neskarot 73., 86. un 87. panta noteikumus un ņemot vērā nozīmi, kāda sabiedriskiem pakalpojumiem ir Savienības kopīgo vērtību sistēmā, kā arī to nozīmi sociālas un teritoriālas kohēzijas veicināšanā, Kopiena un dalībvalstis, nepārsniedzot savas attiecīgās pilnvaras un šā Līguma piemērošanas jomu, rūpējas, lai šādi pakalpojumi pamatotos uz tādiem principiem un nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumu”

¹¹ 36. pantā teikts: “Savienība atzīst un respektē pieeju pakalpojumiem ar vispārēju ekonomisku nozīmē, kā to paredz valstu tiesību akti un prakse saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, lai veicinātu Savienības sociālo un teritoriālo kohēziju”

¹² Eiropas vadība: Labāka likumdošana, Komisijas paziņojums, KOM(2002) 275 galīgā versija, 5.6.2002

¹³ Komisijas paziņojums par ietekmes novērtējumu, KOM(2002) 276, 5.6.2002

kvalitātes vispārējiem pakalpojumiem par pieejamu cenu. Neskatoties uz to, galvenokārt atbilstošo valsts, reģionālo un vietējo varas iestāžu kompetencē ir definēt, organizēt, finansēt un uzraudzīt vispārējo pakalpojumu sniegšanu.

Šī dalītā atbildība konceptuāli noteikta EK Līguma 16. pantā, kas Kopienai un dalībvalstīm piešķir atbildību to kompetences ietvaros nodrošināt tādu politiku, kas ļauj vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumu sniedzējiem īstenot savus uzdevumus. Dalībvalstu tiesības piešķirt noteiktu komunālo pakalpojumu īstenošanas saistības ekonomiskajiem operatoriem un nodrošināt to izpildi arī skaidri noteiktas EK Līguma¹⁴ 86. panta 2. punktā.

Debatēs par *Zaļo grāmatu* vairākums vienojās, ka nav nepieciešams piešķirt Kopienai papildu pilnvaras vispārējo pakalpojumu jomā. Principā Komisija piekrīt šīs analīzes rezultātiem. Tā uzskata, ka Kopienai šobrīd esošās pilnvaras vispārējo pakalpojumu jomā ir atbilstošas un pietiekamas, lai nodrošinātu efektīvi funkcionējošu pakalpojumu saglabāšanu un attīstību visā Savienībā.

Tai pat laikā Komisija apsveic EK Līguma 16. panta grozījumus, ko piedāvājusi Eiropas Konvencija Konstitucionālā līguma projekta 3. panta 6. punktā. 3. panta 6. punktā teikts:

“Neierobežojot 3. panta 55. punkta, 3. panta 56 . punkta un 3. panta 136. punkta darbību un ņemot vērā vispārējiem ekonomiskiem pakalpojumiem piešķirto lomu kā visas Savienības nozīmes pakalpojumiem, kā arī to lomu sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā, Savienībai un tās dalībvalstīm saskaņā ar savām pilnvarām un Konstitūcijas noteiktajos ietvaros jā rūpējas, lai šādi pakalpojumi tiek sniegti, balstoties uz galvenokārt tādiem ekonomiskiem un finansiāliem principiem un

nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumus. Šos principus un nosacījumus jānosaka Eiropas tiesību aktiem”.

Kad Konstitucionālais līgums būs stājies spēkā, šis noteikums nodrošinās papildu tiesisko pamatu Kopienas darbībai vispārējo ekonomiskās nozīmes pakalpojumu jomā atbilstoši Savienības pilnvarām un Konstitūcijas piemērošanas ietvaros.

3. Komisijas nostājas pamatprincipi

Komisijas nostāja ir balstīta uz vairākiem principiem, kas atspoguļojas Kopienas sektorpolitikā un ko var izskaidrot, balstoties uz *Zaļās grāmatas* apspriešanas rezultātiem.:

3.1. Valsts varas iestāžu darba tuvināšana pilsoņiem

Konsultācijās uzvērts, ka vispārējos pakalpojumus jāorganizē un jāregulē, cik vien iespējams tuvu pilsoņiem, un stingri jāievēro funkciju decentralizācijas princips.

¹⁴

86.panta 2.punkts paredz: “Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ... attiecas šajā Līgumā ietvertie noteikumi, un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērojums de iure vai de facto netraucē veikt tiem uzticētos uzdevumus. Tie nedrīkst ietekmēt tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu Kopienas interesēm”

Komisija respektē dalībvalstu un reģionālo un vietējo varas iestāžu svarīgo lomu vispārējās nozīmes pakalpojumu jomā. Šī loma atspoguļojas Kopienas vispārējo pakalpojumu politikā, kas balstīta uz dažādām darbības pakāpēm un dažādu instrumentu izmantošanu atbilstoši funkciju decentralizācijas principa prasībām.

Komisija vēlas tāpat kā iepriekš nepieciešamības gadījumā sniegt priekšlikumus atsevišķu sektoru regulēšanai tikai jomās, kam, līdzīgi kā lielajiem rūpniecības tīkliem, ir nozīme visas Eiropas mērogā un kas ir nopietns iemesls Eiropas vispārējo interešu koncepcijas noteikšanai. Šādas Kopienas regulas var vispārēji noteikt tikai tādu regulējošu mehānismu, ko dalībvalstis var īstenot un piemērot, ņemot vērā katras valsts situācijas īpatnības.

3.2. *Sabiedrisko pakalpojumu mērķu sasniegšana brīvā tirgus konkurences apstākļos*

Pamatojoties uz konsultācijām, Komisija saglabā viedokli, ka atvērta un konkurētspējīga iekšējā tirgus mērķi un kvalitatīvu, sasniedzamu un pieejamu vispārējo pakalpojumu attīstība ir savienojami uzdevumi. Iekšējā tirgus izveidošana patiešām ir devusi nozīmīgu ieguldījumu efektivitātes uzlabošanā, padarot vairākus vispārējos pakalpojumus pieejamākus. Turklāt tā rezultātā palielinājusies piedāvāto pakalpojumu izvēle, kā tas īpaši redzams telekomunikāciju un transporta sektorā¹⁵.

Tomēr atsevišķās situācijās valsts sabiedriskās politikas mērķa sasniegšana jāsaskaņo ar noteiktiem Kopienas mērķiem. Līguma līmenī šīs situācijas minētas 86. panta 2. punktā, kas nosaka, ka vispārējās ekonomiskās nozīmes pakalpojumi netiek pakārtoti Līguma nosacījumu izpildei tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai īstenotu to pamatuzdevumus. Tas nozīmē, ka saskaņā ar EK Līgumu un tā 86. panta 2. punkta nosacījumiem, vispārēju interešu nozīmes uzdevuma izpilde pretrunu gadījumā gūst virsroku pār Līguma noteikumiem¹⁶. Tādējādi uzdevumi tiek aizsargāti vairāk nekā to īstenošanas veids. Līguma noteikumi tādējādi ļauj saskaņot valsts politikas mērķus ar Eiropas Savienības kā kopuma konkurences politikas mērķiem, īpaši attiecībā uz nepieciešamību nodrošināt vienlīdzīgu spēles laukumu visiem piegādātājiem un optimālu valsts naudas izmantošanu.

3.3. *Kohēzijas un vispārējās pieejamības nodrošināšana*

Visu pilsoņu un uzņēmumu pieeja augstas kvalitātes vispārējiem pakalpojumiem par pieņemamu cenu visā dalībvalstu teritorijā ir būtisks nosacījums Eiropas Savienības sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā, tostarp to trūkumu samazināšanā, ko visattālākajos reģionos rada pieejas trūkums. Komisija ir apņēmusies veicināt un uzlabot efektīvu un universālu pieeju vispārējās nozīmes pakalpojumiem visā tās politikas spektrā.

Šajā kontekstā universāls pakalpojums ir galvenais Kopienas izstrādātais jēdziens būtisku pakalpojumu efektīvas pieejamības nodrošināšanai¹⁷. Tas nosaka ikviena

¹⁵ Detalizēts novērtējums tiks sniegts topošajā Komisijas speciālistu darba dokumentā "Vispārējus pakalpojumus sniedzošo nozaru tīklu darbības novērtējums – 2004. gada ziņojums"

¹⁶ 86. panta 2. punkta piemērošana ir detalizēti izskaidrota Komisijas paziņojumā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem Eiropā, OV C 17, 19.1.2001., 4. lpp

¹⁷ Sk. *Zaļo grāmatu* par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, KOM(2003) 270, 21.5.2003., no 50. līdz 54. punktam

tiesības uz pieeju konkrētiem pakalpojumiem, kas uzskatāmi par būtiskiem, un uzliek pakalpojumu sniedzējiem pienākumu piedāvāt noteiktus pakalpojumus saskaņā ar detalizētiem noteikumiem, tostarp ar pilnīgu teritoriālu pārklājumu un par pieejamu cenu. Vispārējs pakalpojums ir dinamisks un elastīgs jēdziens, kas izrādījies efektīvs nodrošinājuma nosacījums tiem, kas citādi nevarēja paši iegādāties būtiskus pakalpojumus. Tā definīciju var periodiski grozīt, lai piemērotos sociālajai, ekonomiskajai un tehnoloģiskajai videi. Šis jēdziens ļauj Kopienas līmenī definēt kopīgus principus, atstājot šo principu īstenošanu dalībvalstu kompetencē, kas ļauj rēķināties ar katras valsts specifisko situāciju, ko pieprasa funkciju decentralizācijas princips.

struktūrpolitikas ietvaros Kopiena palīdz novērst sociāli neaizsargātu grupu vai reģionu izslēgšanu no būtisku pakalpojumu saņēmēju loka¹⁸. Struktūrfondi var tikt izmantoti, lai līdzfinansētu investīcijas tīkla infrastruktūrās, ņemot vērā konkrētus kritērijus¹⁹. Papildus Komisijas rīcības plāni transeiropas tīklu jomā uzlabos pieeju transporta, enerģijas un sakaru tīkliem attālākos reģionos un palīdzēs jauno dalībvalstu iekļaušanai 15 valstu infrastruktūrā, tādējādi saglabājot augstu kvalitātes, aizsardzības un drošības līmeni. Eiropas Izaugsmes iniciatīvā Komisija izklāstījusi uz panākumiem orientētu programmu prioritāru pārrobežu uzdevumu īstenošanai transporta, enerģētikas un platjoslas sakaru tīklu jomā²⁰.

3.4. *Augsta līmeņa kvalitātes, drošības un aizsardzības saglabāšana*

Sabiedriskajās konsultācijās uzsvērts, ka ir svarīgi nodrošināt augstu kvalitātes, aizsardzības un drošības līmeni. Komisija piekrīt, ka visiem pilsoņiem un lietotājiem jānodrošina kvalitatīvi vispārējas nozīmes pakalpojumi. Jāgarantē patērētāju un lietotāju, visu šo pakalpojumu ražošanā un sniegšanā iesaistīto personu, kā arī visas sabiedrības fiziska drošība, tostarp aizsardzība pret iespējamām draudiem, kā teroristu uzbrukumiem un vides katastrofām. Turklāt pakalpojumu sniegšanas drošība un, it īpaši, piegādes drošība veido būtisku prasību, kas jāatspoguļo pakalpojumu uzdevumu noteikšanas procesā. Pakalpojumu piegādes nosacījumiem arī jāsniedz operatoriem pietiekama motivācija atbilstoša ilgtermiņa investīciju līmeņa saglabāšanai. Piegādes kvalitāte un drošība sabiedrībai rada ekonomiskas izmaksas, kas pietiekami un pārredzami līdzsvarojamas ar gaidāmajiem ieguvumiem.

Saskaņā ar Savienības ilgtspējīgas attīstības politiku pietiekami jāapsver arī vispārējas nozīmes pakalpojumu loma vides aizsardzībā un ar vides jomu tieši saistīto vispārējas nozīmes pakalpojumu īpatnības, piemēram, ūdens un atkritumu saimniecības jomās.

Komisija pilnībā apzinās šīs prasības un apņemas nodrošināt, ka Kopienas politika veicinās un atvieglos kvalitātes, drošības un aizsardzības standartu saglabāšanu. Tā pārtraudzīs progresu šajās jomās, it īpaši ar tās regulāro novērtējumu un sektorziņojumu palīdzību.

¹⁸ Jauna partnerība kohēzijai, Trešais ziņojums par ekonomisko un sociālo kohēziju, KOM(2004) 107, 18.2.2004

¹⁹ Piemēram, sk. Komisijas speciālistu darba ziņojumu: Vadlīnijas Struktūrfondu izmantošanas kritērijiem un modalitātei elektronisko sakaru līdzekļu atbalstam, SEK(2003) 895

²⁰ Komisijas ziņojums Eiropas Izaugsmes Iniciatīva, Investīcijas tīklos un Zināšanas izaugsmei un darbavietām, Gala ziņojums Eiropas Padomei, 11.11.2003., KOM(2003) 690 galīgā versija

3.5. *Patērētāju un lietotāju tiesību aizsardzība*

Konsultācijas par *Zaļo grāmatu* pauž vairākuma nostāju, ka vispārējas nozīmes pakalpojumu organizācijai jānodrošina augsts patērētāju un lietotāju tiesību aizsardzības līmenis. Komisija vēlas balstīt tās politiku uz principiem, kas minēti *Zaļajā grāmatā* un Komisijas 2000. gada septembra 2000 paziņojumā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem Eiropā²¹.

Tie ietver, it īpaši, pakalpojumu pieejamību, tostarp pārrobežu pakalpojumus, visā Savienības teritorijā un visām iedzīvotāju grupām, pakalpojumu pieejamību cenas ziņā, tostarp īpašas shēmas personām ar zemiem ienākumiem, fizisku drošību, aizsardzību un uzticamību, nepārtrauktību, augstu kvalitāti, izvēli, pārredzamību un sniedzēju un regulatoru informācijas pieejamību.

Šo principu īstenošanai vispārēji nepieciešami neatkarīgi regulatori ar skaidri definētām tiesībām un pienākumiem. Tostarp jāmin tiesības uz sankcijām (līdzekļiem universālo pakalpojumu nosacījumu aizvietošanai un īstenošanai) un noteikumus patērētāju un lietotāju pārstāvniecībai un aktīvai dalībai pakalpojumu definēšanā un novērtēšanā, piemērotu atlīdzības un kompensācijas mehānismu pieejamība un evolūcijas atrunas esamība, kas ļauj pieskaņot prasības mainīgajām lietotāju un patērētāju vajadzībām un interesēm un izmaiņām ekonomiskajā un tehnoloģiskajā vidē. Regulatoriem arī jānovēro tirgus attīstība un jāiesniedz dati novērtējumam.

3.6. *Izpildījuma pārraudzība un novērtēšana*

Pamatojoties uz sabiedriskajām konsultācijām, Komisija saglabā pārlicību, ka sistemātiska novērtēšana un pārraudzība ir vitāli svarīgs instruments augstas kvalitātes, pieejamu, cenas ziņā pieņemamu un efektīvu vispārējas nozīmes pakalpojumu saglabāšanai un attīstībai Eiropas Savienībā. Komisija atzīst Kopienas institūciju īpašo atbildību ar valstu līmenī nodrošinātu datu palīdzību novērtēt pakalpojumus, kas ietilpst Kopienas izveidotajā sektoros regulējošā sistēmā. Tomēr novērtējums Kopienas līmenī var tikt apsvērts arī citās jomās atsevišķos gadījumos, kad tas radītu uzlabojumu.

Saskaņā ar sabiedriskajās konsultācijās pārsvarā pausto viedokli, Komisija uzskata, ka jebkuram novērtējumam jābūt daudzdimensionālam un jāaptver visi atbilstošie tiesiskie, ekonomiskie, sociālie un vides aspekti. Jebkurā gadījumā ikvienam novērtējumam jāņem vērā novērtējamā sektora specifiskās īpatnības, kā arī atšķirīgās situācijas dažādās dalībvalstīs un to reģionos. Tam jābūt balstītam uz dalībvalstu un/vai nacionālo regulatoru periodiski iesniegtiem salīdzināmiem datiem.

3.7. *Pakalpojumu un situāciju dažādības respektēšana*

Konsultācijās arī uzsvērtā atšķirība starp dažādiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem un lietotāju un patērētāju atšķirīgās vajadzības un vēlmes, kas izriet no atšķirīgām ekonomiskām, sociālām, ģeogrāfiskām vai kultūras situācijām. Papildus uzsvērts, ka daudzu sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu personiskais raksturs rada prasības, kas būtiski atšķiras no nozaru tīklu prasībām. Attiecībā uz

²¹

KOM(2000) 580, 20.9.2000., OV C 17, 19.1.2001. Sk. it īpaši 8. līdz 13. punktu

apraidi jāņem vērā sabiedrisko raidorganizāciju nozīme katras sabiedrības demokrātisko, sociālo un kultūras vajadzību apmierināšanā²²

Komisija atbalsta šos uzskatus.

Ikvienā Kopienas politikas jomā vispārējas nozīmes pakalpojumu sfērā jāievēro atšķirības, kas raksturīgas dažādiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem, un situācijām, kādās tie tiek sniegti. Tomēr tas nenozīmē, ka nav nepieciešams nodrošināt konsekventu Kopienas pieeju dažādiem sektoriem vai nevar būt noderīga dažādiem sektoriem kopīgu koncepciju attīstība.

Šajā kontekstā jāatzīmē, ka Komisijas priekšlikums direktīvai par Iekšējā tirgus pakalpojumiem²³ attiecas tikai uz pakalpojumiem, kas atbilst ekonomiskai darbībai. Tas neattiecas uz neekonomiskiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem, bet tikai vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumiem. Turklāt šajā priekšlikumā vairākas aktivitātes, ko dalībvalstis var uzskatīt par vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumiem ir izslēgtas no priekšlikuma kompetences, piemēram, transports, vai pakļautas izņēmuma statusam attiecībā uz izcelsmes valsts principu, piemēram, pasta pakalpojumi un elektrības, gāzes un ūdens apgāde. Vēl vairāk, priekšlikums neprasa, lai dalībvalstis nodrošinātu atvērtību konkurencei vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu jomā, ne arī ietekmē to finansēšanas vai organizēšanas veidu.

3.8. *Pārredzamības veicināšana*

Valsts politikas pamatā vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā ir pārredzamības princips. Tas nodrošina valsts iestāžu spēju īstenot to pienākumus un demokrātiskas izvēles izdarīšanu un respektēšanu. Principam jābūt spēkā attiecībā uz visiem pakalpojumu sniegšanas aspektiem, un tas aptver sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu noteikšanu, to organizēšanu, finansēšanu un regulēšanu, kā arī ražošanu un novērtēšanu, tostarp sūdzību izskatīšanas mehānismus.

Kopienas tiesību aktu pielietošana jau palīdzējusi uzlabot pārredzamību vispārējas nozīmes pakalpojumu sniegšanas jomā Savienībā. Komisija ir apņēmusies turpināt darbu pie pārredzamības uzlabošanas visos vispārējas nozīmes pakalpojumu sniegšanas aspektos. dalībvalstīm arī jāgarantē pilnīga pārredzamība, piemērojot Kopienas tiesību aktus un citos atbilstošos nacionālos noteikumus.

3.9. *Juridiskas noteiktības nodrošināšana*

Konsultācijās par *Zaļo grāmatu* konstatēts, ka Kopienas noteikumu piemērošana vispārējas nozīmes pakalpojumiem dažās jomās nav pietiekami skaidra. Bieži īpaši uzsvērta valsts iepirkuma noteikumu piemērošana vispārējas nozīmes pakalpojumu finansēšanā un sagādes un pakalpojumu sniegšanas tiesību piešķiršanā. Pieminēta arī situācija sociālo un medicīnas pakalpojumu jomā.

Komisija apzinās, ka Kopienas tiesību aktu piemērošana vispārējas nozīmes pakalpojumiem var radīt sarežģītus jautājumus. Tāpēc tā ieguldīs ilgstošu darbu, lai

²² Sk. arī Protokolu par sabiedrisko raidorganizāciju sistēmu dalībvalstīs, kas pievienots EK Līgumam ar Amsterdamas līgumu

²³ KOM(2004) 2, 13.1.2004

uzlabotu juridisko noteiktību Kopienas tiesību aktu piemērošanai vispārējas intereses pakalpojumiem, neierobežojot precedenta tiesības Eiropas tiesā un Pirmās instances tiesā. Kā norādīts zemāk, tā jau pabeigusi spēkā esošo valsts iepirkuma noteikumu modernizāciju un sākusī īstenot iniciatīvu valsts atbalsta jomā un attiecībā uz valsts un privātā sektora partnerību²⁴.

4. JAUNAS VADLĪNIJAS SASKAŅOTAI POLITIKAI

4.1. Atšķirību ievērošana vienotā sistēmā

Viens no galvenajiem *Zaļajā grāmatā* izvirzītajiem jautājumiem attiecas uz nepieciešamību izstrādāt pamata direktīvu par vispārējas nozīmes pakalpojumiem. Par šo tēmu sabiedriskajās konsultācijās izteiktie viedokļi palika atšķirīgi, virknei dalībvalstu un Eiropas Parlamentam saglabājot skeptisku pozīciju. Tā rezultātā saglabājās šaubas, vai pamata direktīva būtu piemērotākais virzības modelis šajā stadijā. Turklāt konsultācijās nav gūts apliecinājums tam, ka horizontāla struktūra būtu efektīvāka nekā līdz šim izmantotā sektorspecifiskā pieeja.

Tāpēc Komisija uzskata par piemērotu šobrīd neturpināt virzību uz priekšlikuma iesniegšanu, bet vēlreiz izpētīt šo jautājumu vēlākā posmā. Izpētes procesa ietvaros jebkurus priekšlikumus tiesību aktiem Komisija vispirms iesniegs paplašinātas ietekmes novērtējumam attiecībā uz to ekonomiskajām, sociālajām un vides implikācijām²⁵.

Attiecībā uz atkārtotas izpētes plānošanu jāņem vērā, ka Konstitucionālā līguma un ierosinātā Konstitūcijas 3. panta 6. punkta stāšanās spēkā var radīt vēl vienu iespējamu juridisku pamatu, kas papildinātu jau esošos tiesību aktus. Komisija uzskata par piemērotu atkārtoti skatīt šo jautājumu pēc Konstitucionālā līguma spēkā stāšanās.

Šobrīd Komisija, sekojot vispārīgiem noteikumiem, virzīs un attīstīs tās sektorālo pieeju, gadījumos, kad tas atzīts par nepieciešamu un piemērotu piedāvājot sektorspecifiskus noteikumus, kas ļauj ņemt vērā specifiskās prasības un situāciju katrā sektorā. Tomēr, neierobežojot spēkā esošo sektorspecifisko Kopienas noteikumu darbību, tiks apsvērta horizontālā pieeja vairākos specifiskos jautājumos, tādus kā patērētāju intereses, vispārējas nozīmes pakalpojumu pārraudzība un novērtēšana, valsts atbalsta noteikumu piemērošana finansiālai kompensācijai vai struktūrfondu izmantošana vispārējas nozīmes pakalpojumu atbalstam.

Tā kā nepieciešamība pēc pamata dokumenta bija izteikti pretrunīgs jautājums, sabiedriskajās konsultācijās lielā mērā atzīta nepieciešamība nodrošināt Kopienas pasākumu konsekveni un vienotību vispārējo pakalpojumu jomā. Tai pat laikā uzsvērts, ka Kopienas politikai svarīgi respektēt un ievērot dažādu pakalpojumu atšķirīgās īpatnības un atšķirīgo situāciju dalībvalstīs.

²⁴ Sk. šī dokumenta 4. panta 2. un 3. punktu

²⁵ Komisijas ziņojums par ietekmes novērtējumu, KOM(2002) 276 galīgā versija, 5.6.2002

Komisija pastiprinās centienus nodrošināt pilnīgu Kopienas politikas konsekveni vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā un sekos struktūrpolitikas pilnīgai vienotībai ar tās vispārējo politiku nākamajos pārskatos par attiecīgajiem sektoriem²⁶.

Papildus Komisija izskatīs situāciju vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā Eiropas Savienībā un izvērtēs nepieciešamību pēc jebkādiem horizontāliem pasākumiem 2005. gadā. Tā plāno līdz 2005. gada beigām iesniegt ziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionālajai komitejai.

Komisija

- **atkārtoti izvērtēs iespējamību un nepieciešamību pieņemt pamata tiesību aktu par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, stājoties spēkā Konstitucionālajam līgumam,**
- **izveidos pārskatu par vispārējas nozīmes pakalpojumu stāvokli un iesniegs ziņojumu līdz 2005. gada beigām.**

Dalībvalstīm

- **jācenšas savā līmenī modernizēt vispārējas nozīmes pakalpojumus, lai nodrošinātu visiem pilsoņiem pieeju kvalitatīviem pakalpojumiem, kas atbilst to vajadzībām un prasībām.**

4.2. Sabiedrisko pakalpojumu saistību kompensācijas juridiskās bāzes precizēšana un vienkāršošana

Īpaši divās jomās – līgumu piešķiršanā un finansēšanā – dalībvalstu rīcības brīvība noteikt un plānot vispārējas nozīmes pakalpojumu uzdevumus parasti mijiedarbojas ar Kopienas tiesību aktiem. Šis punkts veltīts finansēšanai. Valsts iepirkuma jautājumi tiks skatīti 4. panta 3. punktā.

Dalībvalstu autonomijas princips izvēlēties politiku vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu jomā vienlīdz attiecas uz to finansēšanu. Dalībvalstīm patiešām ir liela izvēles brīvība, lemjot, vai un kādā veidā finansēt vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu sniegšanu. Dalībvalstu piemērotajos finansēšanas mehānismos ietilpst tiešs finansiāls atbalsts no valsts budžeta, īpašas vai ekskluzīvas tiesības, tirgus dalībnieku ieguldījumi, tarifu vienādošana un uz vienotību balstīta finansēšana. Saskaņā ar vispārējiem noteikumiem dalībvalstis var izvēlēties, kuru finansēšanas mehānismu piemērot. Neeksistējot vienojošiem Kopienas noteikumiem, vienīgais ierobežojums šai izvēles brīvībai ir prasība, ka šāds finansēšanas mehānisms nedrīkst deformēt konkurenci kopējā tirgus ietvaros. Komisija kā Līguma ievērošanas sargātāja atbild par šī noteikuma ievērošanu nodokļu maksātāju un vispārējās ekonomikas labā.

Tomēr reizēm šī noteikuma praktiskā piemērošana ir sarežģīts jautājums. Ne vienmēr ir skaidrs, piemēram, saskaņā ar kādiem nosacījumiem kompensācija par vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumiem reāli nozīmētu valsts atbalstu. Līdzīgi, ieviešot valsts atbalsta jēdzienu, varēja rasties zināmas neskaidrības par nosacījumiem, ar kādiem šāds atbalsts var tikt uzskatīts par savietojamu ar kopējo tirgu. Un, visbeidzot, Līgumā noteiktā prasība oficiāli ziņot Komisijai par plāniem piešķirt vai

²⁶

Sk. 2. pielikumu

izmantīt atbalstu rada administratīvu šķērsli, kas var būt neproporcionāls relatīvi pieticīgajiem palīdzības apjomiem.

Sabiedriskās konsultācijas apliecinājušas prasību pēc lielākas juridiskas skaidrības un paredzamības valsts atbalsta noteikumu piemērošanā attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu kompensāciju. Šī prasība bija īpaši spēcīga vietējā līmenī attiecībā uz vietējiem pakalpojumiem. Tiesa patiešām pēdējā laikā izvirzījusi virkni nosacījumu, saskaņā ar kuriem vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu kompensācija neveido valsts atbalstu²⁷. Bet nepieciešamība pēc lielākas juridiskas skaidrības paliek spēkā, un Komisijas uzdevums ir šo skaidrību radīt tik lielā mērā, cik vien iespējams. Tādēļ Komisija izvirza virkni iniciatīvu.

Pirmais piedāvātais pasākums ir Komisijas lēmums, saskaņā ar kuru relatīvi maza apjoma valsts finansējums uzņēmumam, kam uzticēta vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu sniegšana, konkrētos apstākļos ir savienojams ar kopējo tirgu. Līdzīgi, šāds finansējums arī atbrīvojams no iepriekšējas paziņošanas pienākuma, ja tas ir proporcionāls pakalpojumu reālajai cenai un netiek pārsniegtas konkrētas robežas. Komisija piedāvā līdzīgu risinājumu vispārējas nozīmes ekonomiskiem pakalpojumiem, ko sniedz slimnīcas un sociālie mājokļi, neskatoties uz iesaistītajām summām.

Būtībā Komisija šādā veidā cenšas atcelt pienākumu iepriekš paziņot par kompensācijām vietējiem vispārējas nozīmes ekonomisko pakalpojumu sniedzējiem.

Kad pašreizējā konsultāciju procesa rezultātā tiks noteikts sliekšnis, ievērojami palielināsies juridiska noteiktība relatīvi maza apjoma valsts finansējuma piešķiršanai.

Papildus Komisija arī izsaka priekšlikumu paaugstināt juridisku noteiktību vispārējas nozīmes ekonomisko pakalpojumu kompensācijām, kas pārsniedz augstāk minēto sliekšni un par kurām tādējādi jāinformē Komisija, ieviešot Kopienas sistēmu, kas nosaka kritērijus šādu vispārējas nozīmes ekonomisko pakalpojumu kompensācijas novērtējumam.

Turklāt Komisija vēlas grozīt Direktīvu 80/723/EEC par pārredzamību finansiālās attiecībās starp dalībvalstīm un valsts uzņēmumiem. Grozījums noteiks, ka direktīva ir piemērojama sabiedrisko pakalpojumu kompensācijām, neskatoties uz to juridisko kvalifikāciju saskaņā ar Līguma 87. pantu. Ne Komisijas lēmums, ne Kopienas sistēma neattieksies uz transporta sektoru²⁸.

Visbeidzot, Komisija plāno turpināt izskaidrot nosacījumus, saskaņā ar kuriem kompensācija var veidot valsts atbalstu, sekojot nesenajam precedentam Tiesā. Saskaņā ar vairākiem komentāriem, kas saņemti sabiedriskajās konsultācijās par *Zaļo*

²⁷ 2003. gada 24. jūlija spriedums C-280/00 *Altmark Trans* lietā un 2003. gada 24. novembra spriedums apvienotajās lietās C-34/01 līdz 38/01 *Enirisorse SpA*.

²⁸ Lēmumu var piemērot konkrētām jūras līnijām līdz salām, uz kurām ikgadējā satiksme nepārsniedz noteiktu sliekšni

grāmatu, turpināsies arī atšķirību izskaidrošana starp saimniecisku darbību un darbību, kas nav uzskatāma par saimniecisku²⁹.

Kopumā pasākumi, kas izstrādāti, baltoties uz plašām konsultācijām ar ieinteresētajām pusēm, domājams, nodrošinās iespējami lielāko juridisko noteiktību un paredzamību gan operatoriem, gan varas iestādēm. Turklāt Komisija saglabās pragmatisku pieeju, novērtējot kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu veikšanu, lai nodrošinātu kvalitatīvu, pieejamu un cenas ziņā pieņemamu vispārējo pakalpojumu sniegšanu pilsoņiem, tai pat laikā ievērojot kopējos pamata noteikumus.

Komisija

Līdz 2005. gada jūlijam pieņems Lēmumu par to, kā piemērot Līguma 86. pantu par valsts atbalstu sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas formā, kas piešķirams atsevišķiem uzņēmumiem, kam uzticēta vispārējās nozīmes ekonomisko pakalpojumu sniegšana,

- līdz 2005. gada jūlijam apstiprinās Kopienas sistēmu valsts atbalstam sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas formā,
- līdz 2005. gada jūlijam pieņems grozījumu Direktīvai 80/723/EEC par dalībvalstu un valsts uzņēmumu finansiālo attiecību pārredzamību,
- līdz 2005. gada jūlijam turpinās izskaidrot, ar kādiem nosacījumiem sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas var veidot valsts atbalstu 87. panta 1. punkta izpratnē.

Dalībvalstīm

- jāpalīdz Komisijai jaunās tiesiskās sistēmas piemērošanā, jo īpaši, skaidri definējot sabiedrisko pakalpojumu saistības un piemērojot pārredzamus kompensācijas noteikumus.

4.3. Skaidras un paredzamas struktūras nodrošināšana to uzņēmumu izvēlei, kam tiks uzticēta vispārējās nozīmes pakalpojumu sniegšana

Dalībvalstīm būtībā ir plašas izvēles tiesības, lemjot, kā organizēt vispārējās nozīmes pakalpojumus. Trūkstot saskaņotiem Kopienas noteikumiem, dalībvalstu attiecīgās iestādes principā var brīvi izlemt, vai sniegt kādu vispārēju pakalpojumu pašas, vai uzticēt tā nodrošināšanu citai (valsts vai privātai) personai³⁰ Tomēr vispārējās ekonomiskās nozīmes pakalpojumu sniedzēji, tostarp iekšējo pakalpojumu sniedzēji, ir uzņēmumi un tārad pakļauti Līguma konkurences noteikumiem³¹. Praksē dalībvalstis arvien biežāk izmanto valsts-privātā sektora struktūras, tostarp līgumus par izstrādi, izveidošanu, finansēšanu un ekspluatāciju, koncesijas un jauktas ekonomikas kompāniju radīšanu, lai nodrošinātu infrastruktūras un vispārējo pakalpojumu projektu īstenošanu.

²⁹ Detaļas atrodamas Komisijas ziņojumā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem Eiropā, OV C 17, 19.1.2001, p. 4 (no 28. līdz 30. punktam) un Zaļajā grāmatā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, KOM(2003) 270, 270, 21.5.2003, no 43. līdz 45. punktam

³⁰ Attiecībā uz vietējo iekšzemes transportu Komisija izteikusi priekšlikumu tiesību aktam, kas liktu dalībvalstīm izmantot sabiedrisko pakalpojumu koncesijas. Sal. Grozīto priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par dalībvalstu rīcību sabiedrisko pakalpojumu prasību jomā un sabiedrisko pakalpojumu līgumu piešķiršanu pasažieru transportā pa dzelzceļu, ceļiem un iekšzemes ūdensceļiem, OV C 151 E, 25.6.2002, p. 146

³¹ Detaļas sk. Zaļajā grāmatā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, KOM(2003) 270, 21.5.2003, no 79. līdz 83. punktam

Sabiedriskajās konsultācijās izskanēja aicinājumi padarīt skaidrāku virkni jautājumu attiecībā uz Kopienas noteikumu piemērošanu šādiem projektiem, it īpaši to Kopienas noteikumu darbības robežas un būtību, kas jāievēro valsts iestādēm, uzticot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu citai personai.

Lai izskaidrotu piemērojamos noteikumus, Kopiena mēģinās valsts iepirkuma direktīvas³² padarīt vienkāršākas un skaidrākas. Jaunajām direktīvām, ko Eiropas Parlaments un Padome pieņēmusi martā, jātiek iestrādātām dalībvalstu noteikumos līdz 2006. gada janvārim un visām attiecīgajām piešķirējietādēm jāatvieglo pārredzamības noteikumu ievērošana saskaņā ar EK Līgumu.

Turklāt, lai noskaidrotu, vai jāpiedāvā īpašs Kopienas tiesību akts pārredzamai valsts pakalpojumu koncesiju piešķiršanai un citām sadarbības formām starp valsts un privāto sektoru, Komisija nesen pieņēmusi Zaļo grāmatu par valsts un privāto struktūru līgumsabiedrībām Eiropas Savienībā³³. Šī Zaļā grāmata sākusī plašas konsultācijas par valsts sagādes aspektiem valsts un privātu struktūru līgumsabiedrībās.

Komisija

- **veiks sabiedriskas konsultācijas par Zaļo grāmatu par sagādes aspektiem kompānijās ar valsts un privāto kapitālu,**
- **pamatojoties uz sabiedrisko konsultāciju rezultātiem, iesniegs priekšlikumus līdz 2004. gada beigām.**

Dalībvalstīm

- **Jānodrošina nacionālo sabiedrisko pakalpojumu līgumu piešķiršanas sistēmu atbilstība pārredzamiem un nediskriminējošiem noteikumiem.**

4.4. Pilnīga sociālo un medicīnas pakalpojumu visaptverošās nozīmes atzīšana

Zaļā grāmata par vispārējas nozīmes pakalpojumiem izraisīja ievērojamu ieinteresēto pušu interesi par sociālo pakalpojumu jomu, tostarp medicīnas pakalpojumiem, ilgtermiņa aprūpi, sociālo drošību, nodarbinātības pakalpojumiem un sociālo dzīvojamo fondu. Vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem ir īpaša loma kā Eiropas sabiedrības modeļa neatņemamai sastāvdaļai. Vispārējie sociālie un medicīnas pakalpojumi, kas balstīti uz vienotības principa, ir orientēti uz cilvēku un nodrošina pilsoņu pamattiesību efektīvu īstenošanu un augstu sociālās drošības līmeni, stiprina sociālo un teritoriālo kohēziju. To nodrošināšana, attīstība un modernizācija pilnībā saskan ar to mērķu sasniegšanu, kas izvirzīti Eiropas Padomes Lisabonas lēmumā 2000. gada martā, un it īpaši ar mērķi izveidot pozitīvu saikni starp ekonomisko, sociālo un nodarbinātības politiku. Sabiedriskās konsultācijas parādījušas, ka sociālo pakalpojumu sniedzēji ir gatavi iesaistīties modernizācijas procesā, lai labāk atbilstu Eiropas pilsoņu mainīgajām vajadzībām. Tomēr viņi arī izteica nepieciešamību pēc lielākas skaidrības un paredzamības, kas nepieciešama,

³² 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/18 par procedūru koordināciju sabiedrisko darbu, valsts piegāžu līgumu un sabiedrisko pakalpojumu līgumu piešķiršanu un 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/17, kas koordinē iepirkuma procedūras uzņēmumiem, kas darbojas ūdens apgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu sektoros, OV L 134, 30.4.2004., 1. un 114. punkts

³³ Zaļā grāmata par valsts un privāta kapitāla uzņēmumiem un par Kopienas tiesību aktiem par valsts līgumiem un koncesijām, KOM(2004) 327, 30.4.2004

lai nodrošinātu vienmērīgu sociālo pakalpojumu, tostarp medicīnisko pakalpojumu, evolūciju.

Lai gan pamatā sociālo un medicīnas pakalpojumu uzdevumu un mērķu noteikšana ir dalībvalstu kompetencē, Kopienas noteikumi drīkst ietekmēt to sniegšanas un finansēšanas mehānismus. Skaidrai šķirtnes apziņai starp uzdevumiem un mehānismiem jāpalīdz radīt lielāka skaidrība attiecībā uz šo pakalpojumu modernizāciju lietotāju vajadzību evolūcijas kontekstā, tai pat laikā saglabājot to specifisko būtību un īpašās prasības, tostarp vienotības principu, brīvprātīgu dienestu un neaizsargāto cilvēku grupu iekļaušanu. Šīs šķirtnes izskaidrošana īpaši palīdzēs dalībvalstīm, kas izmanto uz tirgus principiem balstītas sistēmas sociālo un medicīnas pakalpojumu sniegšanā un tādējādi sagaida ES konkurences likumu iespējamo ietekmi uz šīm jomām. Protams, dalībvalstu politiskās izvēles ziņā paliks šādu sistēmu izmantošana vai tieša pakalpojumu sniegšana, izmantojot ar nodokļiem finansētas valsts aģentūras.

Komisija uzskata, ka ir noderīgi attīstīt sistemātisku pieeju, lai identificētu un apzinātu vispārējas nozīmes sociālo un medicīnas pakalpojumu specifiskās īpatnības un izskaidrotu sistēmu, kurā tie darbojas un var tikt modernizēti. Šī pieeja tiks izklāstīta Paziņojumā par vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, tostarp medicīnas pakalpojumiem, kas jāpieņem līdz 2005. gadam.

Šajā Paziņojumā tiks izvērtēta Kopienas politika vispārējas nozīmes sociālo un medicīnas pakalpojumu jomā. Tas arī aprakstīs sociālo un medicīnas pakalpojumu organizēšanas un funkcionēšanas veidu dalībvalstīs. Šo aprakstu sagatavos ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm³⁴ un sabiedriskajām organizācijām.

Paziņojumam saskaņā ar Komisijas vispārējiem novērtēšanas principiem arī jāpiedāvā mehānisms regulāram nacionālo vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu sniegšanas sistēmu vērtējumam. Šim nolūkam varētu izmantot esošās atvērtās koordinācijas metodes sociālās iekļaušanas un sociālās aizsardzības jomā. Komisija nesien piedāvāja atvērtu koordinācijas metodi veselības aprūpes jomā un ilgtermiņa aprūpes jomā, kas varētu būt noderīga pieredzes apmaiņā medicīnas pakalpojumu jomā un veicinātu šajā sektorā sāktās reformas³⁵.

Komisija šobrīd arī strādā pie turpinājuma augstas pakāpes atspoguļojuma procesam pacientu mobilitātes un veselības aizsardzības attīstības jomā un 2004. gada aprīlī ir

³⁴ Jo īpaši ar Sociālās aizsardzības komiteju un jaundibināto „Augsta līmeņa grupu medicīnas pakalpojumiem un veselības aprūpei”

³⁵ Komisijas paziņojums par sociālās aizsardzības modernizāciju, lai attīstītu kvalitatīvu, pieejamu un ilgtspējīgu veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi: atbalsts valstu stratēģijām, izmantojot “atvērto koordinācijas metodi”, KOM(2004) 304, 20.4.2004

pieņēmusi Paziņojumu³⁶, kas atceļ Eiropas tiesas precedenta tiesību principus un izvirza vairākas iniciatīvas tādos jautājumos kā brīvās jaudas sadale un sadarbība pārrobežu aprūpē, identificējot un saistot vienotā tīklā Eiropas uzzīņu centrus un koordinējot jaunu veselības aprūpes medicīnas tehnoloģiju novērtējumu. Ar to kopā pieņemtais Lēmums izveido jaunu Augstākā līmeņa grupu, kuras uzdevums ir atvieglot dalībvalstu sadarbību šajā jomā.

³⁶

Komisijas paziņojums Turpinājums augstā līmeņa atspoguļojuma procesam attiecībā uz pacientu mobilitāti un veselības aprūpes attīstību Eiropas Savienībā, KOM(2004) 301, 20.4.2004

Komisija

- 2005. gada laikā iesniegs Paziņojumu par vispārējas nozīmes sociālajiem un medicīnas pakalpojumiem,
- Atvieglos dalībvalstu sadarbību veselības aprūpes un medicīnas pakalpojumu jomā, lai veicinātu augstu veselības aizsardzības līmeni visā Savienībā.

Dalībvalstīm

- Jāuzlabo sadarbība veselības aprūpes un medicīnas pakalpojumu jomā, lai nodrošinātu augstu veselības aizsardzības līmeni visā Savienībā.

4.5. Rezultātu un izpildījuma novērtēšana

Sabiedriskās konsultācijas apstiprinājušas Komisijas uzskatu, ka izpildījuma novērtēšana gan Kopienas, gan nacionālajā līmenī ir nozīmīgs faktors kvalitatīvu, pieejamu un cenas ziņā pieņemamu vispārējas nozīmes pakalpojumu nodrošināšanā pastāvīgi mainīgā vidē. Turklāt apspriešanas dalībnieku vairākums atbalstīja uzskatu, ka šāds novērtējums balstāms ne vien uz ekonomiskās efektivitātes kritērijiem, bet arī uz plašākiem sociāliem, ekonomiskiem un vides kritērijiem.

Pēdējo gadu laikā Komisija pastiprinājusi centienus uzlabot novērtējumu vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā. Attiecībā uz nozaru tīkliem Komisijas novērtējuma stratēģijā ietilpst gan sektorāla, gan horizontāla regulāru vērtējumu sistēma, kurā iesaistītas arī pārējās Eiropas institūcijas un organizācijas, kā arī ieinteresētās puses³⁷. Ņemot vērā, ka Komisija sāka veikt horizontālus vērtējumus 2001. gadā un 2004. gadā iesniegs tās pirmo horizontālo vērtējumu ziņojumu, kas pilnībā balstīts uz 2002. gadā prezentēto metodoloģiju, šķiet piemēroti uzkrāt vairāk pieredzes šajā procesā pirms sākt domāt par papildu novērtēšanas mehānismu ieviešanu.

Tai pat laikā joprojām iespējams uzlabot visu ieinteresēto pušu līdzdalības līmeni. Tādēļ Komisija apsvērs, kādi grozījumi nepieciešami esošajā metodoloģijā un procedūrās, lai nodrošinātu pilnīgu visu ieinteresēto pušu, tostarp valsts iestāžu, patērētāju, lietotāju, piegādātāju un darbinieku, līdzdalību. Tā arī izpētīs grozījumu nepieciešamību attiecībā uz liberalizācijas ietekmi uz pilsoņiem, uzņēmumiem un darbiniekiem.

Jāizvērtē labāka integrācija starp pašreizējām novērtēšanas metodēm, īpašu uzmanību pievēršot vispārējas nozīmes pakalpojumiem un Komisijas ziņošanas mehānisma plašākai darbībai. Tas nodrošinātu plašāku un visaptverošāku pieeju vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšanai un tādējādi patiesi uzlabotu situāciju, nepalielinot ziņošanas un statistikas prasības attiecībā uz Kopienu, dalībvalstīm, uzņēmumiem un pilsoņiem.

Šajā kontekstā ir svarīga un jāsauglabā saikne starp, no vienas puses, augstāk minētajiem sektorālajiem un netālajiem līmeņiem vērtējumiem un, no otras puses, “Īstenošanas paketi”, ko veido Ziņojums par vispārējas ekonomiskās politikas vadlīniju īstenošanu, Vienotās nodarbinātības ziņojums un Iekšējā tirgus stratēģija un kas iesniegti kopā ar Ziņojumu Eiropas Padomei.

³⁷

Detaļas sk. Komisijas ziņojumā: Metodoloģisks atzinums vispārējas ekonomiskās nozīmes pakalpojumu horizontālajam novērtējumam, KOM(2002)331 galīgā versija, 18.6.2002

Papildus būtu noderīgi integrēt vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšanu analīzē, ko Komisija regulāri veic vairākām Kopienas politikas jomām. Tas būtu īpaši noderīgi īpaši sociālo un medicīnas pakalpojumu jomā.

Baltoties uz pieredzi grozītās metodoloģijas piemērošanā, Komisija pārskatīs tās novērtēšanas mehānismus, tostarp to darbības apjomu, novērtējot tās nostādnes 2006. gadā, kā paredzēts tās 2002. gada 18. jūnija paziņojumā. Šis pārskats arī izvērtēs nepieciešamību pēc papildu pasākumiem datu pieejamības un kvalitātes uzlabošanā, informācijas un pieredzes apmaiņā un ieinteresēto pušu iesaistīšanā.

Komisija

- **2004. gadā iesniegs tās pirmo horizontālo novērtējumu vispārējas nozīmes pakalpojumiem, baltoties uz tās novērtēšanas metodoloģiju,**
- **2006. gadā izvērtēs tās novērtēšanas mehānismus vispārējas nozīmes pakalpojumiem.**

Dalībvalstīm

- **Jāpalīdz Komisijai novērtēšanas mehānismu izstrādē un piemērošanā,**
- **Jāapsver novērtēšanas instrumentu izstrāde pēc vajadzības valsts, reģionālajā un vietējā līmenī.**

4.6. Sektorpolitikas pārskatīšana

Šobrīd Kopienas līmenī uz atsevišķiem sektoriem attiecas tikai noteikumi par lielajiem nozaru tīkliem, tādiem kā telekomunikācijas, pasta pakalpojumi, transports un enerģētika, kuriem ir skaidra visas Eiropas nozīmes dimensija. Pēc Komisijas domām sabiedriskās konsultācijas šo nostādni ir apstiprinājušas. Attiecībā uz ūdens apgādes sektoru Komisija līdz gada beigām publicēs tās veiktā novērtējuma rezultātus³⁸

Sabiedriskās konsultācijas apliecinājušas to saistību kopuma nozīmi un svarīgumu, uz kura balstīta pašreizējā Kopienas sektoru likumdošana un kas minētas *Zaļajā grāmatā* (vispārējs pakalpojums, nepārtrauktība, pakalpojuma kvalitāte, pieejamība cenas ziņā, lietotāju un patērētāju aizsardzība, drošība un aizsardzība, pieejamība un savstarpēja savietojamība). Gadījumos, kad tas būs piemēroti, baltoties uz paredzētajiem sektoru pārskatiem, Komisija piedāvās pieņemt šīs saistības.

Attiecībā uz starpnieku apvienošanu sabiedriskajās konsultācijas uzvērts, ka, ņemot vērā dalībvalstīs eksistējošās atšķirības, šis jautājums šobrīd atstājams dalībvalstu pārziņā. Komisija tam piekrīt un secina, ka šobrīd nebūtu piemēroti iesniegt Kopienas iniciatīvu par apvienošanu. Tai par laiku Komisija turpinās rūpīgi novērot situāciju.

Attiecībā uz institucionālo regulācijas sistēmu bieži uzsvērtā nepieciešamība pēc ciešākas sadarbības starp Komisiju un nacionālajiem regulatoriem. Komisija vēlas veicināt tuvas sadarbības izveidošanos un attīstību starp regulatoriem jau esošo

³⁸

Iekšējā tirgus stratēģija, Prioritātes 2003. – 2006., KOM(2003)238, 7.5.2003

regulējošo iestāžu tīklu ietvaros³⁹. Nepieciešamības gadījumā Komisija izdarīs priekšlikumus ar mērķi stiprināt šīs sadarbības tiesiskos pamatus.

Komisija rēķināsies ar augstāk minētajiem viedokļiem, kā arī jebkādiem citiem sabiedrisko konsultāciju rezultātiem attiecībā uz *Zaļo grāmatu*, veicot pārskatus, kas paredzēti dažādajos sektoros.

Komisija

- **Veicinās nacionālo regulējošo iestāžu sadarbību regulatoru tīklu ietvaros,**
- **Ņems vērā sabiedrisko konsultāciju par *Zaļo grāmatu* rezultātus pārskatos, kas jau paredzēti dažādajos sektoros, jo īpaši:**
 - **pārskatā par vispārējo pakalpojumu apjomu elektroniskajos sakaros līdz 2005. gada jūlijam,**
 - **pārskatā par elektronisko sakaru paketi līdz 2006. gada jūlijam,**
 - **pārskatā par pasta pakalpojumu direktīvu līdz 2006. gada beigām,**
 - **pārskatā par iekšējo elektrības tirgu līdz 2006. gada 1. janvārim,**
 - **pārskatā par iekšējo gāzes tirgu līdz 2006. gada 1. janvārim,**
 - **pārskatā par direktīvu "Televīzija bez robežām" 2005. gada sākumā,**
 - **ūdens apgāda sektora novērtējumā līdz 2004. gada beigām.**

(Detālas sk. Daļējo tabulu Pielikumā).

Dalībvalstīm

- **Jānodrošina esošās sektoru likumdošanas saskaņošana un piemērošana,**
- **Jānodrošina nacionālajām regulējošajām iestādēm visi nepieciešamie instrumenti un resursi.**
- **Jāpalīdz Komisijai veicināt ciešāku sadarbību regulatoru tīklu ietvaros.**

4.7. Iekšpolitikas atspoguļojums starptautiskās tirdzniecības politikā

Kā Komisija norādījusi *Zaļajā grāmatā*, Kopienas saistības Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) kontekstā vai divpusēju līgumu kontekstā ir pilnīgi savienojami ar iekšējā tirgus noteikumiem, kas piemērojami šiem pakalpojumiem un līdz šim nav radījuši problēmas vispārējas nozīmes pakalpojumu praktiskai organizācijai, sniegšanai un finansēšanai. Tas pats attiecas uz jaunām saistībām, kas tiek piedāvātas pašreizējās sarunās.

Sabiedriskās konsultācijas parādījušas, ka pastāv liela vēlēšanās nodrošināt ilgstošu saskaņu starp Kopienas iekšējo regulējošo struktūru un saistībām, ko uzņēmusies Kopiena un tās dalībvalstis starptautisko tirdzniecības nolīgumu ietvaros, jo īpaši ar PTO. Pastāv cerība, ka starptautisko tirdzniecības līgumu prasības nepārsniegs Eiropas Savienībā pieņemtās nostādnes.

Virzot Kopienas tirdzniecības politiku, Komisija ir apņēmusies nodrošināt šādu savienojamību un šajā jautājumā rēķinās ar dalībvalstu un Eiropas Parlamenta atbalstu. Lai to īstenotu, Komisija turpinās pilnībā izmantot Līgumā noteikto institucionālo struktūru (133. un 300. pants) un iesaistīt Eiropas Parlamentu tirdzniecības politikas formulēšanā, neskatoties uz tā ierobežotajām pilnvarām saskaņā ar šo struktūru, lai panāktu šo spēju vēlamo uzlabojumu saskaņā ar Konstitucionālā līguma projektu. Komisija arī turpinās uzturēt regulāru dialogu ar

³⁹

Sk. 53. līdz 59. punktu pielikumā Zaļajai grāmatai par vispārējas nozīmes pakalpojumiem

pilsonisko sabiedrību un nodrošināt maksimāli iespējamo pārredzamību tirdzniecības sarunās, un tā piemērs ir Kopienas sākotnējā piedāvājuma pašreizējās VVTT sarunās publikācija.

Komisija

- Turpinās nodrošināt Kopienas nostādņu starptautiskās tirdzniecības sarunās pilnīgu savienojamību ar ES iekšējo regulējošo struktūru attiecībā uz vispārējas nozīmes pakalpojumiem.

Dalībvalstīm

- Jāstrādā kopā ar Komisiju, lai nodrošināt iekšpolitikas nostādņu atspoguļojumu mūsu tirdzniecības politikā.

4.8. Sadarbības attīstība vispārējas nozīmes pakalpojumu veicināšanā

Konsultācijās par *Zaļo grāmatu* plaši atzīta vispārējas nozīmes pamatpakalpojumu lielā nozīme nabadzīgāko valstu attīstībā. Uzvērts, ka investīciju trūkums ir liels šķērslis šo pakalpojumu uzlabošanai nabadzīgākajās valstīs. Saskaņā ar rekomendācijām, kas ietvertas Komisijas Paziņojumā par valsts uzņēmumu reformu attīstības valstīs⁴⁰, Komisija vēlas turpināt palīdzības sniegšanu stabilas regulējošās un institucionālās struktūras radīšanā attīstības valstīs, jo tas ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem investīciju un finanšu resursu pieejamības veicināšanai vispārējas nozīmes pakalpojumiem.

ES iniciatīvu Ūdens apgādē un Enerģētikā, kas izvirzītas pasaules galotņu tikšanās par ilgtspējīgu attīstību laikā, mērķis ir sniegt ieguldījumu Gadu tūkstoša attīstības uzdevumos, nodrošinot nabadzīgajiem modernus un pieejamus pakalpojumus. Šīs iniciatīvas iesaista dalībvalstis un akacionārus no pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora un tiek attīstītas ar nepārtraukta dialoga palīdzību, balstoties uz īpašumtiesību galveno principu, ar partneriem Āfrikā un citos reģionos, lai uzsāktu darbības valsts un reģionālajos līmeņos.

Gan Ūdens apgādes, gan Enerģētikas iniciatīvas mērķis ir institucionālas kapacitātes izveidošana, starpsektoru plānošana un tirgus attīstība, izmantojot mērķtiecīgu tehnisko sadarbību un paplašinot sadarbību starp finanšu institūcijām.

Komisija

- Palīdzēs attīstības valstīm stabilas regulējošās un institucionālās sistēmas radīšanā, jo tā ir viens no galvenajiem priekšnoteikumiem investīciju un finanšu resursu pieejamības veicināšanai vispārējas nozīmes pamatpakalpojumiem.

⁴⁰

Valsts uzņēmumu reforma attīstības valstīs ar uzsvaru uz komunālajiem pakalpojumiem: nepieciešamība izvērtēt visas izvēles iespējas, Komisijas ziņojums, KOM(2003) 326, 3.6.2003

1. PIELIKUMS Terminu definīcijas⁴¹

Terminoloģijas atšķirības, semantiskas neskaidrības un atšķirīgas tradīcijas dalībvalstīs izraisījušas daudzus pārpratumus Eiropas līmeņa diskusijās. Dalībvalstīs vispārējas nozīmes pakalpojumu kontekstā tiek izmantoti dažādi termini, tādējādi atspoguļojot atšķirīgu vēsturisku, ekonomisku, kultūras un politisku attīstību. Kopienas terminoloģija cenšas ņemt vērā šīs atšķirības.

Vispārējas nozīmes pakalpojumi

Termins «*vispārējas nozīmes pakalpojumi*» nav atrodams pašā Līgumā. Tas ir Kopienas praksē atvasināts no termina «*pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi*», kas ir lietots Līgumā. Tas ir plašāks nekā termins «*pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi*» un attiecas gan uz tirgus, gan uz ārpustirgus pakalpojumiem, ko valsts varas iestādes klasificē kā vispārējas nozīmes pakalpojumus, kas pakļaujami specifiskām sabiedrisko pakalpojumu saistībām.

Pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi

Termins «*pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi*» ir lietots Līguma 16. pantā un 86. panta 2. punktā. Tas nav definēts Līgumā vai sekundārajos tiesību aktos. Tomēr Kopienas praksē pārstāv plaša vienošanās, ka termins attiecas uz ekonomiskas dabas pakalpojumiem, ko dalībvalstis vai Kopiena saista ar konkrētiem sabiedrisko pakalpojumu uzdevumiem, pamatojoties uz vispārējo interešu kritērijiem. Tādējādi pakalpojumu ar vispārēju ekonomisku nozīmi jēdziens jo īpaši attiecas uz konkrētiem pakalpojumiem, ko sniedz lielle nozaru tīkli, tostarp transporta, pasta pakalpojumu, enerģētikas un sakaru tīkli. Tomēr termins arī attiecas uz jebkādam citām ekonomiskām darbībām, kas pakļautas sabiedrisko pakalpojumu saistībām.

Tāpat kā *Zaļā grāmata*, arī *Baltā grāmata* vislielāko uzmanību pievērš galvenokārt, bet ne tikai, jautājumiem, kas saistīti ar «pakalpojumiem ar vispārēju ekonomisku nozīmi», tā kā arī pats Līgums galvenokārt koncentrējas uz ekonomisku darbību. Termins «vispārējas nozīmes pakalpojumi» ir lietots *Baltajā grāmatā* tikai tad, kad teksts arī attiecas uz ārpusekonomiskiem pakalpojumiem vai kad ir nepieciešams konkretizēt ekonomisko vai ārpusekonomisko attiecīgo pakalpojumu dabu.

Sabiedriskie pakalpojumi

Terminus «vispārējas nozīmes pakalpojums» un «pakalpojums ar vispārēju ekonomisku nozīmi» nedrīkst sajaukt ar terminu «*sabiedrisks pakalpojums*». Šis termins ir neprecīzāks. Tam var būt dažādas nozīmes, un tādējādi tas var radīt neskaidrību. Termins dažreiz attiecas uz faktu, ka pakalpojums tiek piedāvāts vispārējai sabiedrībai, dažreiz tas uzver, ka pakalpojumam ir piešķirta konkrēta loma sabiedrības interesēs un dažreiz tas attiecas uz pakalpojuma sniedzēja īpašuma formu vai situāciju⁴². Tādēļ šis termins netiks izmantots *Baltajā grāmatā*.

Sabiedrisko pakalpojumu saistības

Termins «*sabiedrisko pakalpojumu saistības*» ir izmantots *Baltajā grāmatā*. Tas attiecas uz specifiskām prasībām, ko valsts iestādes uzliek pakalpojuma sniedzējam, lai nodrošinātu noteiktu mērķu īstenošanu sabiedrības interesēs, piemēram, gaisa, dzelzceļa un ceļu transportā un enerģētikā. Šīs saistības var tikt uzliktas Kopienas, valsts vai reģionālā līmenī.

⁴¹ Šīs definīcijas ir balstītas uz definīcijām, kas izmantotas *Zaļajā grāmatā* par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, KOM(2003)270, 21.5.2004

⁴² Bieži tiek jaukti termini «sabiedrisks pakalpojums» un «valsts sektors». Termins «valsts sektors» attiecas uz valsts administrācijas iestādēm kopā ar visiem uzņēmumiem, ko kontrolē valsts iestādes

Valsts uzņēmums

Termins «*valsts uzņēmums*» parasti arī tiek izmantots, lai definētu pakalpojuma sniedzēja īpašuma formu. Līgums paredz stingru neitralitāti. Saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem nav svarīgi, vai vispārējās intereses pakalpojumu sniedzējs ir valsts vai privāts uzņēmums; uz tiem attiecas tās pašas tiesības un saistības.

2. PIELIKUMS: Sabiedrisko konsultāciju galvenie rezultāti⁴³

1. Vispārējās nozīmes pakalpojumu svarīgums

- Pastāv plaša vienprātība par vispārējās nozīmes būtisko svarīgumu Eiropas sabiedrībā. Tiek arī vispārēji pieņemts, ka šajos pakalpojumos lietotājiem ir prioritāra loma.
- Nepastāv vienprātība par vispārējās nozīmes pakalpojumu saistību ar tirgus principiem.

2. Eiropas Savienības loma

- Lai arī uzskati par nepieciešamību grozīt Līgumu atšķiras, pastāv plaša vienprātība, ka Kopienai nav piešķiramas papildu pilnvaras vispārējo pakalpojumu jomā.
- Kopienas un dalībvalstu atbildība šķiet skaidra. Tomēr ir izteikti aicinājumi padarīt skaidrākus Kopienas noteikumus dažās jomās.
- Pastāv plaša vienprātība, ka sektoru regulēšanas noteikumiem nevajadzētu attiekties uz visiem pakalpojumiem. Tomēr attiecībā uz dažiem pakalpojumiem (ūdens apgāde, atkritumu saimniecība, vietējais sabiedriskais transports) ir izteikti atšķirīgi viedokļi par to, vai Kopienas līmenī vēlama īpaša regulējoša struktūra. Uzsvērtā nepieciešamība ņemt vērā tādu sektoru kā veselības aizsardzība īpatnības.
- Pastāv plaša vienprātība, ka šai posmā nav nepieciešams radīt Eiropas līmeņa regulējošas iestādes. Priekšroka dodama Eiropas līmenī koordinētiem valstu regulatoriem.

3. Tiesību akti konkrētos sektoros un vispārējā tiesiskā struktūra

- Viedokļi par nepieciešamību pēc vispārējās tiesiskās struktūras paliek atšķirīgi. Tomēr pastāv vienprātība, ka joprojām vajadzīgi specifiski tiesību akti konkrētos sektoros.
- Daudzos priekšlikumos uzsvērti esošās sektorpolitikas ieguvumi. Citos norādīts, ka liberalizācijai bijušas negatīvas sociālas un ekonomiskas sekas.

4. Pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi un ārpusekonomiski pakalpojumi

- Daudzi respondenti uzskata, ka šī atšķirība ir svarīga. Tomēr vairākos priekšlikumos izteikts aicinājums ieviest citus kritērijus papildus atšķirībai starp ekonomiskas vai ārpusekonomiskas dabas noteikšanai, lai iegūtu lielāku juridisku skaidrību.
- Lai arī izrādīta zināma interese par tālāku to organizāciju situācijas noskaidrošanu, kas sniedz sociālos pakalpojumus saskaņā ar Kopienas tiesībām, un vispārējās nozīmes ārpusekonomisko pakalpojumu aizsargāšanu kā Eiropas sociālā modeļa daļu, pastāv plaša vienprātība, ka Kopienai nav piešķiramas papildu pilnvaras ārpusekonomisko pakalpojumu jomā.

⁴³

Sekojošie punkti ir balstīti uz Komisijas speciālistu darba ziņojumu, Ziņojumu par sabiedriskajām konsultācijām par *Zaļo grāmatu* par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, SEK (2004) 326, 15.3.2004

5. Vienots saistību kopums

- Uzskati atšķiras par to, vai nepieciešams un iespējams ieviest vienotu saistību kopumu Kopienas līmenī. Lai arī dažos priekšlikumos uzsvērtā nepieciešamība noteikt sabiedrisko pakalpojumu saistības pa sektoriem, citi komentāri kā piemērotu un nepieciešamu atbalsta vienotu koncepciju.
- Šķiet, pastāv plaša vienprātība, ka Kopienas līmeņa regulai jānosaka principus un mērķus, bet dalībvalstīm jāspēj šos noteikumus īstenot un piemērot, ņemot vērā konkrēto valsts un reģionālā līmeņa situāciju un vajadzības.
- Nav vienprātības par Kopienas tiesību aktu prasību īstenošanas efektivitāti un par šo prasību ietekmi uz sociālo un teritoriālo kohēziju. Izteikts viedoklis, ka ir pārāgi noformulēt viedokli un nepieciešams detalizētāks novērtējums.
- Pastāv atšķirīgi viedokļi attiecībā uz nepieciešamību Kopienas līmenī ieviest papildu saistības un nepieciešamību paplašināt esošās saistības uz citiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem.

6. Saistības konkrētos sektoros

- Šķiet, vērojams atbalsta trūkums papildu Kopienas līmeņa saistību ieviešanai konkrētos sektoros šajā posmā. Tomēr izteikts priekšlikums rūpīgi sekot situācijai dažādos sektoros, jo īpaši attiecībā uz piegādes drošību. Izteikti arī daži aicinājumi dažos sektoros uzlabot pieeju un savstarpēju savienojamību.
- Nav vienošanās par ūdens apgādes sektora atvēršanu Kopienas līmenī.
- Pastāv plaša vienošanās, ka šajā posmā nav veicami konkrēti Kopienas pasākumi attiecībā uz starpniecības plurālismu un plurālisma aizsardzībai jāpaliek dalībvalstu kompetencē.

7. Saistību noteikšana un organizācijas izvēle

- Dažos priekšlikumos uzvērtas problēmas, ko izraisa Kopienas tiesību aktu piemērošana respondentu izpratnē, jo īpaši piegādes un valsts atbalsta jomās. Izteikts aicinājums padarīt skaidrākus noteikumus par koncesijām un kompānijām ar valsts un privātu kapitālu. Daži komentāri arī attiecas uz situācijām, kad valsts līmenī tiek radīti šķēršļi iekšējā tirgus īstenošanai.
- Respondenti pārsvarā piekrīt, ka turpmāka sabiedrisko pakalpojumu saistību harmonizācija Kopienas līmenī nav vēlama.
- Daudzos priekšlikumos pausta interese par elastīgu un nebirokrātisku pieredzes apmaiņu un standartizāciju, kas attiecas uz vispārējās nozīmes pakalpojumu organizāciju.

8. Vispārējās nozīmes pakalpojumu finansēšana

- Izteikts pārliecinošs aicinājums padarīt skaidrākus un vienkāršākus noteikumus, kas attiecas uz vispārējās nozīmes pakalpojumu finansēšanu, jo īpaši valsts atbalsta jomā. Nesenais ET spriedums Altmark gadījumā uzskatāms par pozitīvu, bet nepietiekamu.
- Pastāv arī plaša vienprātība, ka dalībvalstīm jāsaģlabā tiesības noteikt piemērotāko vispārējās nozīmes pakalpojuma finansēšanas veidu, ar noteikumu, ka netiek nepamatoti izjaukta konkurences vide.

9. Vispārējās nozīmes pakalpojumu novērtēšana

- Lai arī ir atšķirīgi viedokļi par novērtēšanas **vispārējo** nozīmi, pastāv plaša vienprātība, ka novērtējumam jābūt visaptverošam un tam jāņem vērā politiskie, sociālie, ekonomiskie un vides kritēriji.
- Nav vienprātības par novērtēšanai pakļaujamo pakalpojumu spektru un nepieciešamajiem procedūras un institucionālajiem pasākumiem.

10. Starptautiskā dimensija

- Izteikts skaidrs lūgums nodrošināt, lai Kopienas nostāja starptautiskās tirdzniecības sarunās pilnībā atbilstu ES iekšējai regulējošajai struktūrai.
- Vairāki priekšlikumi arī aicina uzlabot informētību un pārredzamību starptautiskajās tirdzniecības sarunās.
- Plaši atzīta svarīgāko pamatpakalpojumu lielā nozīme nabadzīgāko valstu attīstībā. Par lielāko problēmu atzīta finansu resursu pieejamība un ārvalstu investīciju piesaistīšana.

3. PIELIKUMS: SVARĪGU SEKTORU PĀRSKATU APKOPOJUMS

Elektroniskie sakari

- Pārskats par e-Eiropas darbības plānu līdz 2004. gada jūnijam
- Pārskats par noteikumiem kabeļtelevīzijas tīkliem saskaņā ar Komisijas Direktīvu 2002/77/EC līdz 2004. gada beigām
- Pārskats par universālo pakalpojumu apjomu saskaņā ar Universālo Pakalpojumu Direktīvu 2002/22/EC līdz 2005. gada jūlijam
- Pārskats par elektronisko sakaru paketi līdz 2006. gada jūlijam

Pasta pakalpojumi

- Ziņojums par pasta direktīvas piemērošanu līdz 2004. gada beigām un pēc tam ik pēc diviem gadiem
- Ziņojums līdz 2006. gada beigām, balstoties uz perspektīvo pētījumu par iekšējā pasta tirgus pilnas īstenošanas ietekmi uz universālajiem pakalpojumiem 2009. gadā. Priekšlikums, kas piemērotības gadījumā apliecina, 2009. gadu kā termiņu iekšējā pasta tirgus pilnīgai īstenošanai vai jebkura cita pasākuma noteikšanai saskaņā ar pētījuma secinājumiem

Elektrība

- Gada pārskati par Direktīvas 2003/54/EC piemērošanu, tostarp katru otro gadu iesniedzams pārskats par sabiedrisko pakalpojumu saistībām
- Detalizēts progressa ziņojums par iekšējā elektrības tirgus izveidi līdz 2006. gada 1. janvārim. Priekšlikumi EP un Padomei, ja nepieciešams, lai garantētu augstus sabiedrisko pakalpojumu standartus
- Ziņojums par Regulas 1228/2003 par tīklu pieeju pārrobežu elektrības apmaiņai piemērošanu līdz 2006. gada jūlijam
- Priekšlikumi EP un Padomei, ja nepieciešams, lai nodrošinātu pilnīgu un efektīvu sadales sistēmas operatoru neatkarību līdz 2007. gada 1. jūlijam. Ja nepieciešams, šajos priekšlikumos tiks arī ietverti tirgus virskundzības, tirgus koncentrācijas un agresīvas vai konkurencei naidīgas uzvedības jautājumi

Gāze

- Gada pārskati par Direktīvas 2003/55/EC piemērošanu, tostarp katru otro gadu iesniedzams pārskats par sabiedrisko pakalpojumu saistībām
- Detalizēts progressa ziņojums par iekšējā gāzes tirgus izveidi līdz 2006. gada 1. janvārim. Priekšlikumi EP un Padomei, ja nepieciešams, lai garantētu augstus sabiedrisko pakalpojumu standartus
- Priekšlikumi EP un Padomei, ja nepieciešams, lai nodrošinātu sadales sistēmu operatoru pilnīgu un efektīvu neatkarību līdz 2007. gada 1. jūlijam. Šajos priekšlikumos tiks arī ietverti tirgus virskundzības, tirgus koncentrācijas un agresīvas vai konkurencei naidīgas uzvedības jautājumi

Ūdens apgāde

- Komisija prezentēs tās ūdens apgādes sektora novērtējuma rezultātus līdz 2004. Gada beigām

Transports

- 2004. gadā: EP un Padome pieņems otro dzelzceļu paketi, kas šobrīd tiek saskaņota
- EP un Padome līdz 2004. gada beigām pieņems trešo dzelzceļu paketi
- EP un Padome līdz 2004. gada beigām pieņems piedāvāto regulu par sabiedrisko pakalpojumu prasībām un sabiedrisko pakalpojumu līgumu piešķiršanu pasažieru transportā pa dzelzceļu, ceļiem un iekšzemes ūdensceļiem

Apraide

- Ziņojums par direktīvas “Televīzija bez robežām” piemērošanu, ja nepieciešams, apvienojot to ar priekšlikumiem tiesību aktiem 2005. gada sākumā